

LV

LV

LV

EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 24.6.2010
COM(2010)337 galīgā redakcija

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS
EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI**

par Vācijas Alkohola monopolu

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par Vācijas Alkohola monopolu

1. IEVADS

Padomes Regulas (EK) Nr. 1234/2007, ar ko izveido lauksaimniecības tirgu kopīgu organizāciju un paredz īpašus noteikumus dažiem lauksaimniecības produktiem (Vienotā TKO regula), 184. panta 3. punktā noteikts, ka Komisija līdz 2009. gada 31. decembrim iesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei ziņojumu par izņēmuma piemērošanu, kas attiecas uz Vācijas Alkohola monopolu. Šajā ziņojumā iekļauj "tās palīdzības izvērtējumu, kura piešķirta saistībā ar to monopolu, kopā ar attiecīgiem priekšlikumiem".

Šajā ziņojumā Komisija ir ņēmusi vērā informāciju, ko Vācijas iestādes katru gadu iesniedz par šīs sistēmas darbību, kā arī informāciju no citiem avotiem.

Etilspirts

Pastāv galvenokārt divu veidu etilspirts jeb etanols:

- lauksaimnieciskas izcelsmes spirts – lauksaimniecības produktu, tādu kā graudaugi, cukurbietes, kartupeļi un augļi, fermentācijas un destilācijas produkts. To izmanto pārtikā (dzērieniem un etiķim), biodegvielas sektorā (šajā gadījumā to sauc par bioetanolu vai degvielas etanolu) un citiem rūpnieciskiem nolūkiem;
- sintētiskais spirts; to izgatavo no naftas ķīmijas izejvielām (t.i., naftas produktiem) un izmanto tikai rūpnieciskajā tirgū (piemēram, farmācijā, kosmētikā, tintes izgatavošanai, krāsām, mazgāšanas līdzekļiem, ekrānu tīrīšanai, virsmu pārklājumiem utt.).

Etilspirtam ar spirta saturu no 80 % tilp. līdz 99,9 % tilp., jo īpaši virs 96 % tilp., nav specifisku organoleptisko īpašību. Tam nav ne garšas, ne krāsas, un tieši tāpēc to parasti sauc par neitrālo spirtu.

Pēdējos gados spirta ražošanā un lietošanā biodegvielas nozarē ir novērots nepieredzēts pieaugums visā pasaulē (galvenokārt ASV). Eiropas Savienība 2003. gadā pieņēma direktīvu par biodegvielas un citu atjaunojamo veidu degvielas izmantošanas veicināšanu transportā¹, bet 2009. gada aprīlī – direktīvu par atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanu². Ar Padomes Regulu (EK) Nr. 670/2003 noteica īpašus pasākumus attiecībā uz lauksaimnieciskas izcelsmes etilspirta tirgu³ "vieglas" tirgus kopējās organizācijas veidā. Ar to ieviesa iespējamu tirdzniecības pārraudzības sistēmu, kurā tiek izmantotas lauksaimnieciskas izcelsmes spirta licences, un nodeva spirta nozari Vīna pārvaldības komitejas kompetencē. Turklāt, pamatojoties uz dalībvalstu iesniegtajiem datiem, Komisija publicē ikgadēju Kopienas tirgus bilanci. Šī regula atļāva Vācijas Alkohola monopolam

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2003/30/EK, *Oficiālais Vēstnesis*, L 123, 17.5.2003.

² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/28/EK, *Oficiālais Vēstnesis*, L 140, 4.6.2009.

³ Padomes Regula (EK) Nr. 670/2003, *Oficiālais Vēstnesis*, L 96, 15.4.2003., 6. lpp.

atkāpi no valsts atbalsta noteikumiem. Šī regula vēlāk tika iekļauta Padomes Regulā (EK) Nr. 1234/2007 (Vienotā TKO regula).

Lauksaimnieciskās izcelsmes etilspirta tirgus ES

ES-27 valstīs 2008. gadā tika saražoti aptuveni 40,5 miljoni hektolitru lauksaimnieciskās izcelsmes etilspirta. Lielākā daļa produkcijas tika saražota no graudaugiem (22,3 miljoni hl) un cukurbietēm/melases (15,9 miljoni hl), vīna (2,4 miljoni hl), kartupeļiem (250 000 hl), augļiem (200 000 hl) un citiem materiāliem (1,3 miljoni hl).

Galvenie ES lauksaimnieciskās izcelsmes spirta ražotāji 2008. gadā bija Francija (15,4 miljoni hl), Vācija (5,9 miljoni hl), Spānija (5,4 miljoni hl) un Polija (1,9 miljoni hl).

Eurostat dati par preču tirdzniecību liecina, ka 2008. gadā ES-27 valstis no trešām valstīm kopumā importēja aptuveni 13 miljonus hektolitru etilspirta (vairāk nekā divreiz salīdzinājumā ar 2006. gadā importētajiem 5,6 miljoniem hektolitru). Galvenā izcelsmes valsts joprojām bija Brazīlija, kura piegādāja 7,3 miljonus hektolitru, kas veidoja 56 % no importa.

Etilspirta iekšējais patēriņš 2008. gadā veidoja 52,6 miljonus hektolitru jeb par 9 % vairāk nekā 2007. gadā. Šo pieaugumu galvenokārt izraisīja izmantošanas paplašināšana degvielas sektorā – 28,7 miljoni hektolitru 2008. gadā jeb par 38 % vairāk nekā 2007. gadā.

2. VĀCIJAS ALKOHOLA MONOPOLA DARBĪBA

2.1. Monopola attīstība

Alkohola monopols tika oficiāli izveidots 1918. gadā kā finanšu monopols un etilspirta valsts organizācija. Monopola juridiskais pamats ir 1922. gada 8. aprīļa Likums par alkohola monopolu, kurā jaunākie grozījumi izdarīti ar 2006. gada 15. jūlija likumu⁴.

Vācijas Alkohola monopola īpaša iezīme ir divpakāpju ražošana – pirmkārt, spirta rūpnīcas no kartupeļiem, graudiem vai augļiem izgatavo jēlspirtu. Otrkārt, lielākā daļa lauksaimnieciskās izcelsmes spirta, kas saražots Alkohola monopola ietvaros, tiek nodota Federālajai Alkohola monopola pārvaldei (*BfB*⁵), kas ir atbildīga par šā tirgus organizāciju Vācijā. Federālā Alkohola monopola pārvalde regulē spirta ražošanu, piešķirot nominālās destilācijas tiesības atsevišķiem spirta ražotājiem (skatīt 2.4. iedaļu) un nosakot iepirkuma cenas, kas principā sedz ražošanas izmaksas (skatīt 2.5. iedaļu). Gada destilēšanas tiesības tiek noteiktas (procentos no kopējām tiesībām) dažādos līmeņos gadu no gada, ņemot vērā pieprasījumu pēc lauksaimnieciskās izcelsmes spirta. *BfB* ir ar likumu noteikts pienākums par noteiktajām cenām iepirkt lauksaimnieciskās izcelsmes spirtu, kas saražots saskaņā ar nominālās destilācijas tiesībām. Jebkurai pārprodukcijai tiek piemērota pazemināta cena, kura ir noteikta pārmērīgi zema. Monopols tādējādi piedāvā spirta ražotājiem relatīvu noteiktību attiecībā uz cenām un ieņēmumiem.

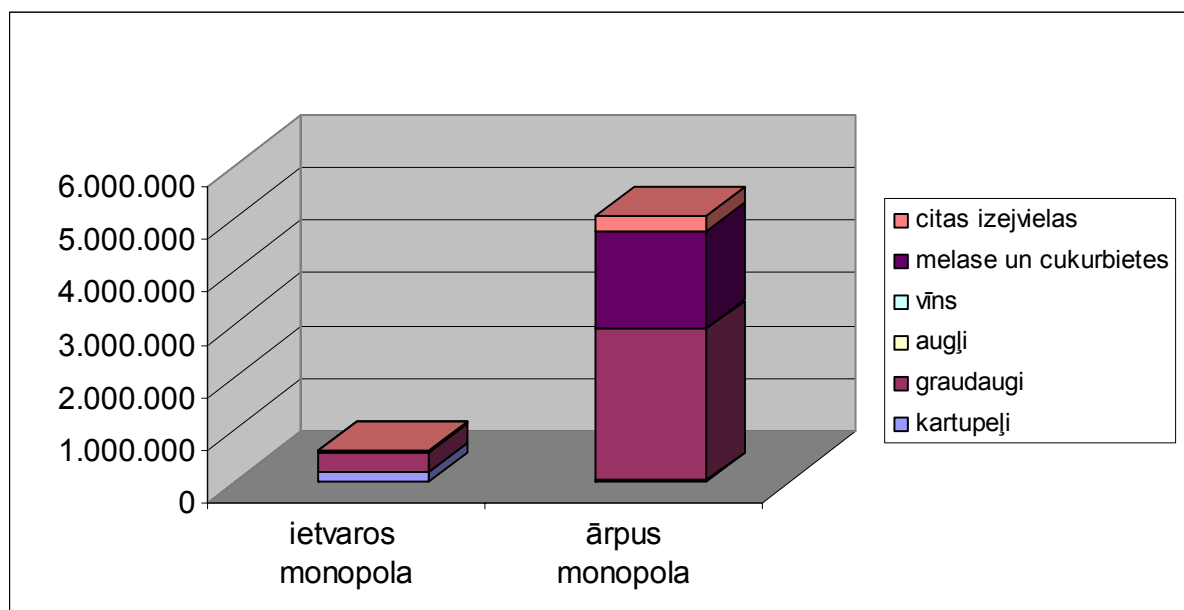
⁴ *Bundesgesetzblatt I*, 1594. lpp.

⁵ *Bundesmonopolverwaltung für Branntwein*.

2.2. Monopola daļa Vācijas tirgū

Lauksaimnieciskās izcelsmes etilspirta kopējā produkcija Vācijā 2007. kalendārajā gadā sasniedza apmēram 5 miljonus hektolitru. Tilpums, ko monopola ietvaros saražoja spirta rūpnīcas, bija apmēram 590 000 hektolitru jeb apmēram 12 % no saražotā lauksaimnieciskās izcelsmes spirta (skatīt diagrammu turpmāk). Monopola ietvaros saražotais spirts galvenokārt tika izgatavots no graudaugiem (59 %) un kartupeļiem (gandrīz 34 %), un tikai 7 % spirta tika izgatavots no augļiem, bet spirts, kas tika saražots ārpus monopola, tika izgatavots lielākoties no graudaugiem (57 %), kā arī no melases un cukurbietēm (37 %).

1. diagramma. Lauksaimnieciskās izcelsmes spirta ražošana Vācijā 2007. gadā (hektolitros)

2.3. Monopolā iekļauto spirta rūpnīcu klasifikācija

Kopš jaunākās Vācijas Alkohola monopola reformas 1999. gadā monopols attiecas tikai uz lauksaimnieciskās izcelsmes spirta rūpnīcām, augļkopības kooperatīvu spirta destilācijas rūpnīcām (muitas pārvaldes uzraudzītām spirta rūpnīcām), lauksaimnieciskām un komerciālām mazapjoma spirta rūpnīcām un spirta rūpnīcu izmantotājiem. Atkarībā no ražošanas/nodokļu noteikšanas sistēmas atbilstoši pamata klasifikācijai spirta rūpnīcas iedala muitas pārvaldes uzraudzītās spirta rūpnīcās un vienotas nodokļa likmes spirta rūpnīcās:

- **muitas pārvaldes uzraudzītās spirta rūpnīcas (*Verschlussbrennereien*)** ir rūpnīcas, kurās visi spirtu saturošie tvaiki tiek kondensēti ar oficiālām muitas plombām noplombētās ražošanas un attīrīšanas sistēmās un kurās viss spirts pa caurulēm ieplūst savākšanas tvertnēs vai mucās (kuras arī ir tieši tāpat noplombētas) vai plūst cauri oficiālām mērierīcēm. Muitas pārvaldes uzraudzītās spirta rūpnīcas var iedalīt:
- **lauksaimnieciskās izcelsmes spirta rūpnīcās (*Landwirtschaftliche Brennereien*)**, kuras vienmēr ir saistītas ar kādu lauksaimniecības uzņēmumu. Principā tās drīkst pārstrādāt tikai kartupeļus un graudaugus (kviešus, tritikāli, kukurūzu un rudzus). Vācijā ir aptuveni 677 šāda veida mazās un vidējās spirta rūpnīcas;

- **augļkopības kooperatīvu spirta rūpnīcās (*Obstgemeinschaftsbrennereien*)**, kuras drīkst pārstrādāt tikai augļus, ogas, vīnu, vīna nogulsnes, vīnogu misu, rušināmaugus un to atliekas. Tās ir muitas uzraudzītas spirta rūpnīcas, kuras pārvalda kāda apvienība, līgumsabiedrība vai kooperatīvs un kurās spirts tiek ražots vienīgi no pašu dalībnieku augļu produkcijas. Katram dalībniekam monopolā ir 300 litru spirta ražošanas kvota;
- No otras puses, **mazapjoma vienotās nodokļa likmes spirta rūpnīcās (*Abfindungsbrennereien*)** nav nekādu plombu vai slēgtas ražošanas, un spirta produkcija tiek aprēķināta, pamatojoties uz izejmateriālu (galvenokārt augļu) daudzumu un veidu, kā arī ieguves koeficientu, kas noteikts katram veidam. Lai spirta rūpnīca saņemtu priekšrocības kā mazapjoma spirta rūpnīca saskaņā ar monopola tiesību aktiem, tai jāievēro „attiecināmās ražošanas” ierobežojumi (50 vai 300 litri spirta gadā). Mazapjoma vienotās nodokļa likmes spirta rūpnīcas var vai nu piegādāt saražoto spirtu monopolam, vai pašas pārdot spirtu destilātu vai alkohola veidā. Pēdējā gadījumā tās gūst priekšrocības no samazinātās akcīzes nodokļa likmes, kas ir EUR 10,22 par litru salīdzinājumā ar standarta likmi EUR 13,03 par litru. Tas tiek darīts saskaņā ar ES tiesību aktiem⁶.
- Līdztekus muitas pārvaldes uzraudzītām spirta rūpnīcām un mazapjoma spirta rūpnīcām pastāv atsevišķa **spirta rūpnīcu izmantotāju (*Stoffbesitzer*)** kategorija. Tās ir fiziskas personas, kurām nav sava destilācijas aprīkojuma un kuras izmanto mazapjoma spirta rūpnīcu iekārtas, lai pārstrādātu tikai paši savus augļu produktus, iegūstot ne vairāk par 50 litriem spirta vienā ražošanas gadā. Vēsturisku iemeslu dēļ šis destilēšanas veids ir atļauts tikai ļoti konkrētos Dienvidvācijas apgabalos. Spirtam, ko saražojusi šādi mazapjoma spirta rūpnīcu izmantotāji, piemēro pazeminātu akcīzes nodokļa likmi, ja destilātus pārdod paši ražotāji. Kā mazapjoma vienotas nodokļa likmes spirta rūpnīcas tās var piegādāt šo spirtu monopolam.

Mazapjoma spirta rūpnīcas, destilācijas rūpnīcu izmantotāji un augļkopības kooperatīvu spirta rūpnīcas 2007./2008. ražošanas gadā saražoja aptuveni 75 000 hektolitru spirta, no kuriem aptuveni 50 000 hektolitru tika piegādāti *BfB*.

2.4. Destilācijas tiesības

Destilācijas tiesības ir konkrētai spirta rūpnīcai piesaistītas tiesības saņemt *BfB* noteikto iepirkuma cenu par kādu noteiktu spirta daudzumu (nominālās destilācijas tiesības). Tādējādi tā ir priekšrocība, kas ļauj spirta rūpnīcai ražot spirtu par fiksētu cenu. Turklāt tas tomēr ir pamats spirta ražošanas regulēšanai. Alkohola monopola likums ļauj *BfB* samazināt destilācijas tiesības katrai spirta rūpnīcai, ņemot vērā krājumu apjomus, paredzamo pieprasījumu un pieejamos finanšu resursus, un katru ražošanas gadu noteikt atšķirīgas ikgadējās destilācijas tiesības (kā procentuālo daļu no nominālajām destilācijas tiesībām).

Saskaņā ar monopola tiesību aktiem mazapjoma vienotās nodokļa likmes spirta rūpnīcām, spirta rūpnīcu izmantotājiem, augļkopības kooperatīvu spirta rūpnīcām un mazajām muitas pārvaldes uzraudzītām spirta rūpnīcām nav ražošanas kvotu juridiskajā nozīmē (*Brennrechte*), taču tām ir tiesības gadā saražot noteiktu spirta daudzumu; atšķirībā no destilācijas tiesībām

⁶ Padomes Direktīva 92/83/EK par to, kā saskaņojams akcīzes nodoklis spirtam un alkoholiskajiem dzērieniem, OV L 31, 7.2.1992., 48. lpp.

šie ierobežojumi gadu no gada nemainās. Šīm spirta destilācijas rūpnīcām ir iespēja piegādāt jēlspirtu *BfB*, taču tām nav pienākuma to darīt.

2.5. Iepirkuma cena

Monopola darbības pamatā ir princips, ka jēlspirta ražotāji saņem par savu produkciju iepirkuma cenu, kas ir augstāka par tirgus līmeni un kas ir tā subsīdija, kura ļauj tiem turpināt darbību. Monopola saņemtais un rektificētais spirts pēc tam tiek pārdots dažādiem komerciāliem pircējiem.

BfB katru gadu nosaka bāzes iepirkuma cenu spirtam, pamatojoties uz vidējām ražošanas izmaksām labi pārvaldītās kartupeļu spirta rūpnīcās, kuru gada ražošanas jauda ir līdz 600 hektolitriem spirta.

Visām lielākajām spirta rūpnīcām bāzes cena tiek samazināta par procentuālo daļu no ražošanas izmaksām, kas ir atkarīga no to ražošanas jaudas (jo lielāka ir spirta rūpnīca, jo lielāks samazinājums).

Monopola tiesību akti paredz īpašas iepirkuma cenas par spirtu no augļkopības kooperatīvu spirta rūpnīcām, mazapjoma spirta rūpnīcām un spirta rūpnīcu izmantotājiem; tās nosaka, pamatojoties uz spirta bāzes cenu, taču ņemot vērā dažādus papildu faktorus.

1. tabula. *BfB* iepirktie spirta daudzumi 2007./2008. tirdzniecības gadā⁷

<i>Iepirktais jēlspirts, kas saražots no:</i>	hl spirta	Iepirkuma cena EUR par 1 hl spirta*	<i>BfB</i> izdevumi EUR*
Kartupeļiem	204 974	126,66	25 962 000
Graudiem	340 279	141,58	48 178 000
Augļu mīkstuma	51 514	354,31	18 252 000
Starpsumma	596 767	154,82	92 392 000
<i>BfB iepirktie jēlspirta papildu daudzumi</i>	22 811	58,09	1 325 000
Kopā	619 578	151,26	93 717 000

* ieskaitot savākšanas izmaksas; kopējā *BfB* izdevumu summa ir aptuveni EUR 120 miljoni.

Cena tiek aprēķināta tādā veidā, lai tā vairāk stimulētu lauksaimniekus, kas piegādā izejmateriālus.

Destilācijas procesu raksturo tas, ka pirmie 10 % un pēdējie 10 % no saražotā spirta (ko sauc par "galvu un asti") ir zemas kvalitātes spirts ar paaugstinātu fūzeļeļļu un augstāko spirtu saturu, un tas ir izmantojams tikai pēc turpmākas apstrādes vai atkārtotas destilācijas. Jāatzīmē, ka, neskatoties uz zemāku kvalitāti, monopols iegādājas šos 20 % no produkcijas

⁷ Tirdzniecības gads ilgst no 1. oktobra līdz 30. septembrim.

par tām pašām pievilcīgajām cenām, kuras tiek maksātas par labākas kvalitātes spirta apjomiem. Tādā veidā galvenie ieguvēji no monopola ir ne tikai lauksaimnieki, bet arī spirta rūpnīcas.

2.6. Pārstrāde un pārdošana monopola ietvaros

2.6.1. Apstrāde

Pēc savākšanas jēlspirts tiek apstrādāts *BfB* trijās rafinēšanas rūpnīcās Minhenē, Vitenbergā un Nirnbergā, kuru kopējā rektifikācijas jauda ir 600 000 hektolitru.

Monopola administrācijā strādā pavisam aptuveni 90 cilvēku.

Ražotāju piegādātais jēlspirts ar aptuveni 85 % augstu spirta saturu tiek pārstrādāts par 96 % un 99 % tīru spirtu. Pārstrādes rezultātā iegūtais spirta daudzums 2007./2008. tirdzniecības gadā sasniedza 546 000 hektolitru.

2.6.2. Spirta pārdošana

BfB pārdod spirtu vienīgi Vācijā bāzētiem uzņēmumiem. Pārdošana notiek caur septiņiem tirdzniecības punktiem, kas pieder *BfB*. Tīrais spirts tiek pārdots galvenokārt stipro alkoholisko dzērienu, pārtikas, farmācijas un kosmētikas („prioritārajām”) nozarēm. Arī trešējie spirti tiek denaturēti izmantošanai pretsasalšanas līdzekļos, logu tīrīšanas šķidrumā un metilētā spirtā.

Monopols 2008. gadā pārdeva aptuveni 555 000 hektolitru spirta, no kuriem:

- **53 %** saņēma **rūpniecības sektors**, piemēram, kosmētikas (30 % no visa) un farmaceitiskā nozare (8 %);
- **47 %** saņēma **pārtikas sektors**, piemēram, dzērieni (33 % no visa pārdotā daudzuma) un pārtika (13 %).

2. tabula. *BfB* pārdošanas apjoms hektolitos prioritārajā sektorā no 2004. līdz 2008. gadam

	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
Pārtikas sektors	333 278	339 264	292 555	232 200	259 014
- izmantošana alkoholiskajiem dzērieniem	265 675	274 034	213 998	151 004	185 387
- pārtika	67 603	65 230	78 557	81 196	73 627
Rūpnieciskais sektors	298 865	292 376	295 002	294 356	295 602
- farmācija	44 658	38 464	37 393	42 467	43 191
- kosmētika	157 134	164 890	154 917	175 461	168 161
- cits rūpnieciskais spirts	97 073	89 022	102 692	76 428	84 250
Degviela	0	0	0	0	0
Cita veida izmantošana	0	0	0	0	0
Kopā	632 143	631 640	587 557	526 556	554 616

Vairākas ieinteresētās personas uzskata, ka cenas, par kurām *BfB* pārdod savus produktus, ir zemākas par tirgus līmeni. *BfB* 2007./2008. gadā pārdeva spirtu par šādām vidējām cenām:

- spirts alkoholam un pārtikai – EUR 70 par hektolitru,
- farmācijai un kosmētikai – EUR 73 par hektolitru,
- cita veida rūpnieciskai lietošanai – EUR 59 par hektolitru.

Attiecībā uz pārdošanu farmācijas un kosmētikas tirgū jāatzīmē, ka Alkohola monopola likums paredz, ka sintētisko spirtu nevar pārdot kosmētikas nozarei, ja vien šim izmantošanas veidam iepriekš gadā nav pārdoti vismaz 200 000 hektolitru lauksaimnieciskās izcelsmes spirta, tāpēc šis nosacījums faktiski aizliedz sintētiskā spirta ražotājiem piekļuvi šim tirgum.

Spirts izmantošanai biodegvielā netiek pārdots.

2.7. Valsts atbalsts, ko Vācijas valdība piešķir ar monopola starpniecību

Valsts atbalsts, kas tiek piešķirts ar monopola starpniecību, atbilst starpībai starp izmaksām, ko rada jēlspirta iepirkums par augstām cenām, un ienākumiem, ko rada šī spirta pārdošana par tirgus cenu pēc rektifikācijas, ņemot vērā *BfB* savākšanas, apstrādes un darbības izmaksas.

Padomes Regulā (EK) Nr. 1234/2007 noteikts, ka maksimālais valsts atbalsta apmērs, ko Vācijas valdība piešķir ar monopola starpniecību, ir EUR 110 miljoni. Šis ierobežojums ir ievērots, un subsīdijas ir samazinājušās no EUR 110 miljoniem 2003. gadā līdz gandrīz EUR 80 miljoniem 2008. gadā. Monopola pārdotie daudzumi šajā periodā attiecīgi samazinājās no 640 000 hektolitru 2003. gadā līdz 555 000 hektolitru 2008. gadā.

Šis budžeta samazinājums bija saistīts ar 1999. gadā veikto monopola reformu. Šīs reformas rezultātā komerciālās muitas pārvaldes uzraudzītās spirta rūpnīcas izstājās no monopola, saņemot par to kompensācijas maksājumus līdz pat EUR 257,50 par vienu nominālo destilācijas tiesību hektolitru atkarībā no spirta rūpnīcas veida un izstāšanās datuma. Šie maksājumi ir valsts atbalsts, kas tiek piešķirts piecu tirdzniecības gadu laikā, lai palīdzētu spirta rūpnīcām izdzīvot brīvajā tirgū. No 2001. līdz 2008. gadam aptuveni 70 spirta rūpnīcas nolēma izstāties no monopola un saņemt šādu kompensāciju. 1999. gada reforma ieviesa arī samazinātas iepirkuma cenas lauksaimnieciskās izcelsmes spirta rūpnīcām, kuras neizstājās no Alkohola monopola.

Turpmāku ikgadējā atbalsta samazinājumu izraisīja visa finansiālā atbalsta, kuru monopolam sniedza federālā valdība, vispārējs samazinājums, ko pavadīja lauksaimnieciskās izcelsmes spirta rūpnīcām atļautā gada produkcijas apjoma samazinājums līdz pat 50 % no to nominālajām destilācijas tiesībām.

3. ATBALSTA NOVĒRTĒJUMS

3.1. Ietekme uz lauksaimniekiem un spirta rūpnīcām

Pastāv aptuveni 677 mazas un vidējas lauksaimnieciskās izcelsmes spirta rūpnīcas. Ar šīm spirta rūpnīcām ir saistītas aptuveni 7000 ģimenes saimniecību, kuras audzē kartupeļus un/vai graudaugus spirta ražošanai, un šajās saimniecībās ir nodarbināti aptuveni 4000 pilnas slodzes strādnieku. Šajās saimniecībās tikai daļa no lauksaimniecības zemes tiek izmantota spirta ražošanai paredzēto kultūru audzēšanai, kas nozīmē, ka lauksaimniekiem monopols ir tikai papildu ienākumu avots. Pastāv arī aptuveni 28 000 mazapjoma spirta rūpnīcu (no kurām katru

gadu darbojas aptuveni 20 000), astoņas augļkopības kooperatīvu spirta rūpnīcas un aptuveni 425 000 spirta rūpnīcu izmantotāju (no kuriem katru gadu darbojas vidēji 100 000).

Attiecībā uz lauksaimnieciskās izcelsmes spirta rūpnīcām (674), kuras 2007. gadā piegādāja monopolam 538 921 hektolitru no kartupeļiem un/vai graudiem saražota spirta, to vidējais ražošanas apjoms uz vienu spirta rūpnīcu sasniedza 800 hektolitus spirta, un tās vidēji kopējās iepirkuma cenas veidā saņēma aptuveni EUR 107 000 gadā. Attiecībā uz kooperatīvajām spirta rūpnīcām, ņemot vērā, ka vienā kooperatīvā kartupeļu spirta rūpnīcā vidēji ir 15 saimniecību, kas gadā saražo 2500 hektolitru spirta, katra lauksaimnieka saņemtā kopējā iepirkuma cena gadā ir aptuveni EUR 15 000. Kopējā iepirkuma cena ietver ražošanas izmaksas, kas radušās destilētājam (izejmateriālu, enerģijas, apkopes u.c. izmaksas)⁸.

Mazapjoma vienotās nodokļa likmes spirta rūpnīcas, kurām ir atļauts saražot ne vairāk kā 300 litru spirta gadā, kopējās gada iepirkuma cenas veidā saņem ne vairāk par aptuveni EUR 1000⁹. Šis atbalsts ir tikai neliela daļa no individuāliem ienākumiem, taču tam var būt izšķiroša nozīme attiecībā uz darbības turpināšanu. Jāatzīmē, ka šie ražošanas ierobežojumi var tikt summēti (līdz 3000 litriem 10 gados), kas veido apjomradītus ietaupījumus. Monopols faktiski palīdz uzturēt augstas tā spirta cenas, kas ražots no augļiem.

Lauksaimnieciskās izcelsmes spirta rūpnīcu reģionālais nozīmīgums

Dažās Vācijas daļās Alkohola monopolam ir svarīga loma vietējā ekonomikā, jo īpaši apgabalos, kur spirta rūpnīcu skaits ir lielāks. 2009. gadā 87 % no visām monopolā iekļautajām lauksaimnieciskās izcelsmes spirta rūpnīcām atradās piecās federālajās zemēs: Bavārijā (157), Reinzemē-Pfalcā (115), Ziemeļreīnā-Vestfālē (118), Lejassaksijā un Brēmēnē (93) un Bādenē-Virtembergā (79).

3. tabula. Lauksaimnieciskās izcelsmes spirta rūpnīcu un to ražošanas kvotu sadalījums pa Vācijas federālajām zemēm (2009. g.)

Federālā zeme	Spirta rūpnīcu skaits	Nominālā ražošanas kvota hektolītros spirta
Bādene-Virtembergā	79	60 888
Bavārija	157	295 743
Brandenburga	15	56 945
Brēmene	1	545
Hesene	24	12 775
Meklenburga-Priekšpomerānija	3	8490
Lejassaksija	92	211 950
Ziemeļreīna-Vestfālene	118	136 879
Reinzeme-Pfalca	115	46 704
Zāra	31	26 106
Saksija	1	720
Saksija-Anhalte	6	26 699
Šlēzvīga-Holšteina	3	3560

⁸ Atšķirības atbalsta apmērā, ko saņem atšķirīga veida spirta rūpnīcas, cita starpā, izraisa atšķirīgās iepirkuma cenas, kuras ir noteiktas atkarībā no saražotajiem apjomiem.

⁹ EUR 1000 = 3 hl x EUR 354,31/hl (skatīt 1. tabulu).

3.2. Ietekme uz spirta tirgu Vācijā un ES

Monopols nodrošina ievērojamus spirta apjomus (0,5-0,6 miljonus hl) Vācijas tirgū (kura aptuvenais apjoms ir 3,1 miljoni hl, neskaitot biodegvielu), jo īpaši dzērienu un rūpnieciskajam sektoram.

4. tabula. Monopola pārdotā spirta daļa Vācijas tirgū **2008. gadā**, tūkstošos hektolitru

	Monopola pārdots	Vācijas tirgus	%
Pārtika	259	1938	13%
Dzērieni	185	346	53%
Pārtikas preces	74	1591	5%
Rūpnieciskais sektors	296	1142	26%
Degviela	0	4740	0%

Turklāt monopola subsidētā spirta apjomi var ietekmēt Eiropas tirgu (tā aptuvenais apjoms ir 23,9 miljoni hl, neskaitot biodegvielu). Ieinteresētās personas apgalvo, ka Vācijas subsidētā spirta apjomi var ietekmēt spirta cenas ES tirgū.

3.3. Ietekme uz vidi

Pēc Vācijas valdības uzskatiem monopols palīdz saglabāt tradicionālos augļudārzus, kas piegādā izejmateriālus mazapjoma un augļu izcelsmes spirta rūpnīcām. Savas floras un faunas dēļ tiem ir ekoloģiska vērtība, un tie nodrošina retu dzīvnieku sugu unikālu daudzveidību. Augļudārzi novērš arī augsnes eroziju, palīdz saglabāt ūdeni un līdz ar to nodrošināt atmosfēras mitruma līdzsvaru.

Mazapjoma spirta rūpnīcu gadījumā ar monopola starpniecību saņemtais atbalsts ir ierobežots; tomēr tas tiek uzskatīts par nepieciešamu lauksaimniekiem, lai tie turpinātu audzēt augļu kokus, kas ir nozīmīgs ainavas elements. Tomēr kaimiņos esošo ES dalībvalstu citos reģionos, kuros nedarbojas monopols, ainava ir līdzīga Vācijas reģionu ainavai.

3.4. Stāvoklis citās dalībvalstīs

Ir vērts norādīt, ka spirta ražošana nelielās lauksaimnieciskās izcelsmes spirta rūpnīcās tiek veikta arī citās dalībvalstīs, piemēram, Austrijā un Polijā, kur ražotāji nesaņem nekādas subsīdijas nedz par spirtu, nedz destilātu. Taču vairākās valstīs nelielām lauksaimnieciskās izcelsmes spirta rūpnīcām ir nodokļu atvieglojumi.

Turklāt arī Francijā bija 1916. gadā izveidots alkohola monopols, kurš tika likvidēts 1991. gadā. Visu lauksaimnieciskās izcelsmes spirtu iepirka valsts par garantētām cenām. Šī sistēma izraisīja pastāvīgu spirta ražošanas pieaugumu, jo valstij bija pienākums iepirkt visus saražotos apjomus. Pašlaik ir palikušas tikai dažas nelielas lauksaimnieciskās izcelsmes spirta rūpnīcas, kuras atrodas galvenokārt Elzasā.

4. SECINĀJUMS

Vācijas Alkohola monopola darbība pamatojas uz pagaidu atkāpi no valsts atbalsta noteikumiem. Monopola piešķirtais atbalsts ir darbības atbalsts, kas savādāk nav atļauts valsts atbalsta noteikumos. Tomēr šī valsts atbalsta izkropļojošā ietekme ir ierobežota, jo šī atbalsta ietvaros saražotā spirta apjomi ir samērā nelieli un atbilstoši pašreizējam novērtējumam tie veido mazāk par 10 % no lauksaimnieciskās izcelsmes etilspirta kopējās produkcijas Vācijā.

Vācijas Alkohola monopolam ir vairāki pozitīvi aspekti. Tam ir svarīga loma dažos reģionos, kur mazās un vidējās lauku saimniecības joprojām paļaujas uz atbalstu, kas tiek saņemts par spirta destilāciju. Tas jo īpaši ļauj mazajām augļu izcelsmes spirta rūpnīcām, kuru produkcija ir lokāla un ļoti ierobežota, saglabāt tradicionālos augļudārzus un stabilizēt ražotāju ienākumus.

Ir skaidrs, ka, tā kā Padome Vācijas Alkohola monopolam atļāva atkāpi tikai uz "ierobežotu laiku"¹⁰, spirta rūpnīcām, kuras darbojas monopola ietvaros, būs jāveic pārstrukturēšana, lai sagatavotos valsts atbalsta likvidācijai tuvākajā nākotnē. Dažas spirta rūpnīcas tāpēc jau ir veikušas pasākumus, lai sagatavotos pārejai uz brīvo tirgu, veidojot kooperatīvus, ieguldot līdzekļus mazāk enerģiju patērējošās iekārtās, kas ļaus samazināt ražošanas izmaksas, un arvien vairāk nodarbojoties ar sava saražotā spirta tiešu tirdzniecību. Tomēr, lai atvieglotu šo pielāgošanās procesu un ļautu destilācijas rūpnīcām izdzīvot brīvajā tirgū, ir nepieciešams ilgāks laiks.

Ņemot vērā iepriekš minētos aspektus, kā arī to, ka Vācija ir nepārprotami lūgusi šīs atkāpes darbības pagarinājumu, tiek ierosināts atļaut turpināt monopola darbību kādu ierobežotu laiku. Šāds galīgais pārejas periods varētu tikt piešķirts, lai atvieglotu spirta destilācijas rūpnīcu pāreju un nepieciešamo pārstrukturēšanu. Tomēr ir jāpārlicinās, ka tirgus piekļuves ierobežojumi ārvalstu uzņēmumiem un sintētiskā spirtā ražotājiem tiks atcelti no 2011. gada 1. janvāra.

Tiek ierosināts pakāpeniski likvidēt monopolu vairāku gadu gaitā šādā veidā. Lauksaimnieciskās izcelsmes spirta muitas pārvaldes uzraudzītas spirta rūpnīcas, kuras pārstrādā graudaugus un kartupeļus, var turpināt saņemt pakāpeniski samazinošos atbalstu monopola ietvaros tikai līdz 2013. gada beigām. Tikai mazapjoma vienotās nodokļa likmes spirta rūpnīcas, destilācijas rūpnīcu izmantotāji un augļkopības kooperatīvu spirta rūpnīcas, kuras saražo ļoti ierobežotus spirta daudzumus (60 000 hektolītru gadā), turpinās darboties monopola ietvaros un saņems atbalstu līdz 2017. gada beigām.

Pēc šī datuma monopols vairs netiks pagarināts. Pēc pārejas perioda beigām Vācija varētu izmantot iespēju un nodot vismaz daļu no monopolam izmantoto līdzekļu lauku attīstībai, lai finansētu, piemēram, pasākumus, kuru mērķis ir pārstrādes un tirdzniecības uzlabošana, jaunu produktu izstrāde vai lauksaimnieku un spirta rūpnīcu sadarbības pilnveide, vai to tradicionālā veida augļudārzu aizsardzība, kuri saskaņā ar Vācijas iestāžu uzskatiem nodrošina īpašas ekoloģiskas priekšrocības.

---

¹⁰ Apsvērums Nr. 91 Padomes Regulā (EK) Nr. 1234/2007 (Vienotā TKO).